

**Participació deliberativa:
tècniques, eines i procediments per fer més
efectiva la participació ciutadana**

Índex

La participació deliberativa	3
Eines deliberatives.....	5
Deliberar abans de decidir	9
L'equació impossible de la participació: molta gent, molts temes i poc temps	10
Durant la reunió: controlar el temps i assegurar l'expressió a tothom	11
Durant la reunió: superar les dificultats, elaborar conclusions i avaluar la sessió	12
El punt dèbil dels processos participatius: com expressar-se sense haver de parlar tothom ni haver de votar-ho tot?	13
Fòrums internet i multilingües	14

La participació deliberativa

Deliberar: expressar, escoltar i argumentar per generar el màxim consens possible

La frustració de molts processos participatius ha generat la idea de que **la participació és enemiga de l'eficàcia.**

Expressar i escoltar diferents arguments, és la base d'una **participació deliberativa** eficient i de qualitat.

La participació deliberativa dóna veu a les minories que, a vegades, poden canviar la posició de les majories.

Deliberar es escoltar, raonar, argumentar, cercar consensos i construir noves solucions.

Deliberar permet donar major força i legitimitat al resultat obtingut, perquè implica a totes les persones participants.

Deliberar és garantir que les reunions i altres formes de participació siguin eficients, que s'obtinguin acords i es vegin resultats

Una bona participació és la millor aposta:

- ✓ Si creus que la participació pot millorar els resultats.
- ✓ Si vols que tothom se senti escoltat i implicat.
- ✓ Si precisas procediments transparents que evitin manipulacions.
- ✓ Si necessites reunions d'equip o assemblees més efectives i productives...

Delibera aporta mètode per obtenir resultats quan:

- ✓ som molta gent
- ✓ tenim poc temps
- ✓ amb molts temes a tractar

No discuteixis, no votis, **delibera:**

- Si uns temes són més importants que d'altres.

- Si vols reduir malentesos.
- Si constates que sempre parlen els mateixos.
- Si estàs fart de perdre el temps en reunions.
- Si veus que les majories no sempre tenen la raó.

Si només votem: veiem les coses blanques o negres

Si creus que en la vida no tot és blanc o negre,
que els matisos són més importants que els extrems...
necessites expressar-te en colors,
necessites

Delibera

Delibera...

la participació en colors

d'acord / molt

a mitges

en contra / poc

no ho
no ho entenc

Eines deliberatives

Delibera recull de l'experiència de l'Abaque de Regnier la importància d'expressar-se en colors i d'ordenar els temes de més a menys grau de consens. Delibera simplifica el nombre de colors i desenvolupa un sistema integral de participació format per diferents eines i procediments que permeten reformular les formes tradicionals de reunir-se i de dialogar, sigui en directe o/i per internet, per a grans grups i en diferents llengües.

Codi Delibera

És un codi intuïtiu basat en els colors del semàfor i en els *smailers* informàtics, que permet expressar el grau d'acord o prioritat sobre qualsevol tema.

Targetes Delibera:

Joc de targetes de colors amb icones que permeten que els participants expressin de manera simultània les seves posicions i opinions durant una reunió, agilitant la comunicació, facilitant el diàleg i garantint que tothom es pugui expressar.

Formularis Delibera:

Permeten que cada participant pugui, en petits grups, contribuir a elaborar, consensuar i prioritzar les diagnosis i propostes per facilitar la seva discussió en les plenàries de manera ràpida, àgil i eficient.

Formulari per a identificar problemes i proposar solucions

Grup: _____ Lloc: _____ Data: _____

- 1. Elaboració personal:** Ronda A. Escriviu quins són per a cadascú els 2 ó 3 principals problemes / reptes 5'
Ronda B. Escriviu les 2 ó 3 propostes per resoldre el problema triat pel grup 5'

A.
B.
C.

- 2. Elaboració en grup:** Ronda A. Compartiu els problemes/reptes i trieu quins són més importants pel grup 45'
Ronda B. Compartiu les propostes i trieu les millors per resoldre el problema/repte del grup 45'

Cadascú llegeix les seves idees sense comentar-les i tots les anoteu en el mateix ordre en la llista numerada, excepte si són clarament les mateixes (evitar repetides).
Cadascú encercla el número (p. ex. 01, 05, 10..) de les tres idees que considera més importants.
Mostreu amb les targetes el grau d'importància de cada idea (en verd les que heu encerclat), anoteu el total de cada color en el requadre dret i destaqueu les 3 ó 4 que tinguin més suport en el grup.

	Molt	A mitges	Poc	No ho sap
01.	☐	☐	☐	☐
02.	☐	☐	☐	☐
03.	☐	☐	☐	☐

DeliberaDirect:

Programari que permet visualitzar les valoracions dels participants, expressades amb les targetes, sobre diferents temes. El gràfic ordena de més a menys grau de consens els temes valorats.

Deliberadirect

2. Negociar, acordar i firmar l'acord	
4. Comunicar l'acord a tots els professionals del servei-unitat	
7 Comunicar els resultats globals dels acords	
1. Confeccionar les informacions prèvies necessàries per sustentar l'acord	
5. Realitzar accions formatives (eines, terminologia, glosari,) als serveis implicats	
3. Millorar el disseny i implantació de l'eina web per facilitar la gestió dels acords	
6 Integrar el indicadors dels acords de gestió en el quadre de comadament	

Deliberaweb:

Deliberaweb.com és una eina telemàtica que afavoreix els processos de participació, tot fomentant l'agilitat, la transparència i l'obtenció de resultats. Aquesta eina està adreçada a tot tipus de col·lectius o d'organitzacions públiques, socials o privades. Permet recollir valoracions sobre visions o propostes a partir de les regles de joc deliberatives. Mitjançant un joc de colors (semàfor) amb icones (smilers) les persones poden posicionar-se i alhora, fer aportacions en relació a la seva pròpia valoració. Qualsevol col·lectiu pot proposar i prioritzar problemàtiques, plantejar i visualitzar graus d'acord sobre propostes, o avaluar la seva implantació.

PMU Badalona. Bloc 2: Bicycletes

[Recomanar a un amic!](#)

[<<< Anar al portal](#)

[>>> Anar al](#)

[bloc 3](#)

Us demanem que us posicioneu respecte les percepcions que us proposem tot seguit, segons el vostre grau d'acord o desacord.

SABIES QUE...

Menys de l'1% dels desplaçaments a nivell intern es realitzen en bicicleta.
I que... Badalona presenta **unes condicions orogràfiques adequades** (sobretot pel que fa a la vessant litoral que va des de la C-31 cap al mar) per crear una xarxa per a bicicletes articulada que fomenti l'ús de la bicicleta.

2.1 La xarxa per a bicicletes actual és d'uns 20 km de longitud.

Valors aquest article:

[Comentaris \(15\)](#)

2.2 La longitud de la xarxa de bicicletes és insuficient, sobretot en relació a la mida de la ciutat.

Valors aquest article:

[Comentaris \(3\)](#)

2.3 El Pla Director de la bicicleta preveu ampliar la xarxa actual fins arribar a prop de 38km de longitud.

Valors aquest article:

[Comentaris \(9\)](#)

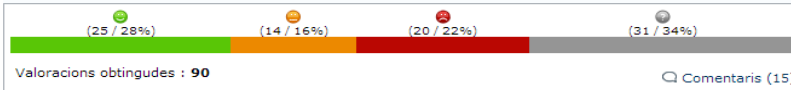
2.4 La xarxa es completa amb nombrosos espais definits com a zona 30, on els modes no motoritzats tenen prioritats respecte el vehicle privat.

Valors aquest article:

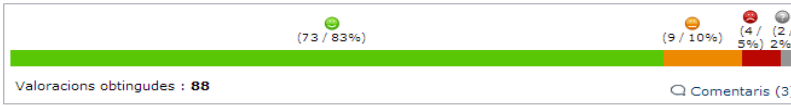
[Comentaris \(10\)](#)

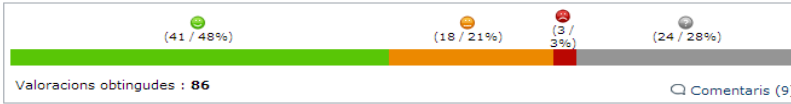
2.1 La xarxa per a bicicletes actual és d'uns 20 km de longitud.

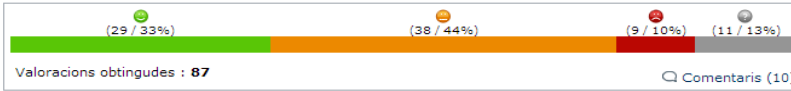
2.2 La longitud de la xarxa de bicicletes és insuficient, sobretot en relació a la mida de la ciutat.

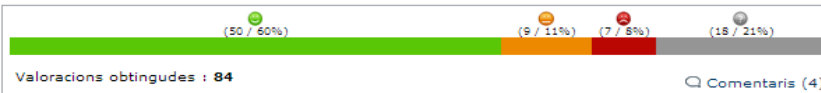
2.3 El Pla Director de la bicicleta preveu ampliar la xarxa actual fins arribar a prop de 38km de longitud.

2.4 La xarxa es completa amb nombrosos espais definits com a zona 30, on els modes no motoritzats tenen prioritats respecte el vehicle privat.

2.8 La xarxa d'aparcaments actual està vinculada als equipaments, però no a la xarxa existent.

- Manca informació.
 Escrit per Cesc el 05 / 03 / 2011
- no n'hi ha ni als equipaments
 Escrit per AnnaP el 06 / 03 / 2011
- Insuficient o inexistent xarxa d'aparcaments en els Instituts (equipaments)
 Escrit per ampaiasscalbenitz el 08 / 03 / 2011

Deliberar abans de decidir

Deliberar és el procés anterior a decidir, a votar, a actuar; és el temps dedicat a escoltar i contrastar opinions, a estudiar pros i contres abans que un col·lectiu prengui una decisió, emeti un veredict, participi en una consulta o un referèndum.

La qualitat de la democràcia, de la força del poble, no està només en decidir, sinó en les raons per les quals cadascú intervé en la decisió comuna. Reduir la democràcia a un joc de guanyadors i perdedors, de majories i minories, de nombre de vots, de sí o no, de blanc o negre, de nombre d'escons, és massa pobre.

Una democràcia que es vulgui enfortir en qualsevol àmbit, des de la més petita associació fins al referèndum sobre una nova constitució, no pot basar-se sols en la quantitat, ans s'ha de fonamentar també en la qualitat, en les raons, en els arguments, en la contrastació de parers. En definitiva, en la qualitat del procés deliberatiu

Per tant, en qualsevol procés participatiu, un indicador de la qualitat democràtica serà el grau de qualitat de la deliberació: que els temps i els recursos esmerçats i que els procediments emprats en la deliberació siguin els adequats per ser efectius.

Apostar per una participació deliberativa, entesa com un procés interactiu orientat a resultats, en què els procediments de deliberació són un element central, és apostar per un disseny del procés que inclogui en cada etapa no sols la informació i la decisió, sinó també l'estudi dels pros i contres, la deliberació feta amb el temps i els mitjans adequats perquè sigui "realista".

Aquests procediments deliberatius han de permetre que cada participant pugui realment, en un temps assumible, i segons el tipus de grup:

- conèixer els temes, donar la seva opinió, expressar els seus arguments i poder modificar-los gràcies als arguments dels altres,
- contrastar les seves opinions amb dades i experiències, constatar que les seves opinions i arguments són recollides i que poden influir en el resultat final, després de passar pels filtres que el propi grup es posi, per poder aplegar les contribucions semblants, per prioritzar-les o per triar les més concordants.
- veure clarament el grau de consens o de dissens que genera cada tema, que li permeti decidir quins temes són els que requereixen més diàleg i quins són els que ja pot donar per acordats o per rebutjats.

Ens cal cercar, experimentar, innovar i posar a punt procediments assequibles i populars de participació ciutadana deliberativa.

L'equació impossible de la participació: molta gent, molts temes i poc temps

La participació és més fàcil quan som poca gent, tenim pocs temes a tractar i disposem de molt temps. Però aquestes no són les condicions normals dels processos participatius amb ciutadans o amb membres de col·lectius grans.

Quan som molta gent, tenim poc temps i molts temes a tractar, la participació deliberativa de qualitat és impossible si no trobem procediments per canviar alguna d'aquestes 3 variables. En general, sobre la primera, quanta més gent, millor. Sobre la segona, el temps, és el que és raonable que cada tipus de col·lectiu pot dedicar. Sembla doncs que el que cal intentar reduir és la tercera: reduir el nombre de temes, sense haver d'augmentar el nombre de reunions (és a dir, el temps) ni reduir el nombre de participants.

Però elaborar un pla estratègic, un pla director o un reglament, implica tractar molts temes. I la majoria de processos participatius es fan, precisament, per tractar temes complexos, que si més no, tenen molts sub-temes.

No tenim solucions màgiques, però hi ha procediments que ajuden. Per exemple: no reduir la possibilitat de participació només als temps de reunió. Hem de preveure temps de participació abans i després de les reunions – per internet - per tal que els participants puguin conèixer la informació adient i puguin expressar la prioritat o el grau d'acord sobre els diferents temes a tractar o a avaluar.

Així, si facilitem que els participants puguin fer les seves contribucions abans de la reunió, podrem organitzar la sessió entorn els temes que ells mateixos han indicat com a més interessants; sigui perquè tots hi estan d'acord i volen aprofundir-hi, sigui perquè hi ha diversitat d'opinions sobre alguns temes, diversitat que caldrà contrastar durant la reunió i no malmetre temps a intentar convèncer els altres d'allò que tots ja han indicat que o estan d'acord o estan en desacord.

Amb aquests procediments el temps de reunions pot ser més breu i el nombre de participants, pot ser elevat, sense perdre la complexitat dels temes a tractar.

Durant la reunió: controlar el temps i assegurar l'expressió a tothom

Començar i acabar puntualment és senyal de serietat i respecte, i crea el sentiment que es va per feina. Saber acabar més tard, quan una crisi ho demana, és senyal de flexibilitat, de posar el temps al servei del grup. Però no pot ser la norma.

Quan preveiem la dinàmica cal atribuir temps realistes a cada part de la reunió en funció dels mètodes acordats. Una variació important del nombre de participants pot fer variar els temps previstos i cal saber adaptar el mètode a les necessitats: allargar certes dinàmiques quan sobra temps o reduir-ne o suprimir-ne quan en manca.

Un dels reptes de tota dinàmica participativa és com garantir realment que tots els assistents que ho desitgin puguin expressar les seves posicions, opinions, problemes, propostes o sentiments, de tal manera que puguin contribuir al resultat comú.

En grups petits, amb un temps adequat i amb pocs temes, pot ser fàcil d'aconseguir aquesta participació de tothom si el moderador assegura que cadascú pugui prendre la paraula i verifica que les aportacions són recollides en els resultats.

Però en grups mitjans i grans, amb temps limitat i amb molts temes a tractar, és pràcticament impossible que tots i cadascun puguin prendre la paraula sobre cada tema i que les intervencions puguin construir un discurs comú, si el que fem és anar obrint tornos de paraules.

Hi ha diversos camins per mirar d'afrontar aquesta situació: combinar treball en grups amb treball en ple o bé fer participar la gent prèviament a la reunió perquè indiquin els temes prioritaris o els més controvertits i per tant, puguem reduir els temes que s'hauran de tractar durant la reunió.

El que és segur, és que cal evitar el torn de paraules "lliure", el més habitual en moltes assemblees i debats, amb el qual només alguns pocs, en el moment que els hi toca parlar, poden intervenir, per dir el que els hi sembla i sobre el tema que volen.

Moderar aquest tipus d'assemblees amb l'objectiu d'aconseguir extreure res de raonablement comú esdevé una feina impossible, excepte que renunciem a deliberar i que recorrem a atribuir la raó a la majoria, tot dient "votem"!

Cal continuar investigant en sistemes que permetin posicionar-se i expressar-se sense necessitat de parlar tots, ni de votar-ho tot.

Durant la reunió: superar les dificultats, elaborar conclusions i avaluar la sessió

En qualsevol reunió, per més ben preparada que estigui, poden sorgir dificultats imprevistes: algú que discrepa del procés o del procediment; algú que s'enfronta amb qui presideix o amb qui facilita perquè se sent enganyat o perquè té un problema sobre un altre tema i aprofita l'ocasió per plantejar-lo; algú que es rebota amb el mètode perquè creu que no pot expressar-se com està habituat a fer-ho -és a dir, sense mesura-.

Tota crisi ens ha de ser una oportunitat per rectificar allò que no estem fent prou bé i per recordar les regles de joc que cerquen la participació de tothom i no dels de sempre; que cerquen poder centrar-nos en un tema rere l'altre i no tractar-los tots alhora, i molt menys tractar temes aliens a l'objectiu de la reunió.

Les conclusions les hem d'anar elaborant a mesura que anem tractant cada tema, sigui perquè tothom hi està d'acord (o en desacord), sigui perquè en el procés de deliberació acceptem que sobre aquest tema hi ha un determinat grau de consens o de dissens; o perquè, malgrat no tothom hi està a favor ningú hi està en contra, és a dir, que s'accepta per consentiment.

Cal, si és possible, dedicar uns minuts a mostrar visualment quines són les conclusions que el grup ha acordat. La claredat compartida redueix els malentesos sobre allò que cadascú ha entès que s'havia acordat.

Serà bo que, abans de marxar, els participants puguin avaluar la sessió -inclosa la fase prèvia preparatòria- per poder copsar el grau de satisfacció i d'utilitat, i millorar el que calgui per a la propera sessió. Un qüestionari anònim, pot ser una bona eina per fer l'avaluació. I, si hi ha temps, una ronda de suggeriments de millora.

Els resultats de l'avaluació caldrà anar-los compartint i comentant amb el propi grup en la mateixa sessió, en la propera o en alguna dedicada a l'avaluació del procés.

El punt dèbil dels processos participatius: com expressar-se sense haver de parlar tothom ni haver de votar-ho tot?

No importa el model o el mètode participatiu que emprem, no importa l'objectiu de la fase del procés participatiu: arribarem a un punt en què volem deliberar, és a dir, volem que tothom pugui expressar-se sense obrir un torn "lliure" de paraules (no tothom parlarà) i sense haver de votar (no cerquem vencedors i vençuts).

Un, o uns quants torns de paraules, al llarg d'una sessió d'un parell d'hores... o de varies sessions d'un congrés d'un parell de dies... produeix estadísticament el mateix resultat: al voltant d'un 10% dels assistents intervé el 50% del temps, un 20% dels assistents intervé un 30%, un 20% intervé un 10% del temps... i el 50% restant, no obre boca.

Malgrat poden variar els percentatges en cada cas, el cert és que una minoria acapara la paraula. Una minoria que sap parlar, que hi està habituada, que se sent en una posició especial, que té el reconeixement dels altres o que no el té, però se l'agafa.

La resta d'assistents esdevenen en gran part espectadors que callen, aplaudeixen, xiulen, voten el que toca, i que, com a molt, intenten influir en el passadissos o en els treballs en grup.

Si volem avançar en una participació deliberativa, i sempre que sigui adient, cal trencar aquest hàbit, aquesta rutina pseudo-democràtica, del torn obert de paraules.

Cal endegar dinàmiques que permetin a totes les persones assistents expressar realment les seves posicions sobre els temes a tractar. Si el torn obert de paraula no ho permet, cal emprar altres mitjans d'expressió no orals, amb senyals, signes o símbols que permetin a tothom expressar-se alhora i que permetin que tothom tingui una visió global i personal.

Per mostrar les nostres posicions podem emprar senyals amb les mans o amb el cos; podem emprar targetes de colors, comandaments a distància i pantalles. O, tot alhora, sense massa condicionants i en igualtat de condicions.

Quan fem que el grup pugui veure el grau d'acord, de forma transparent i diàfana, aleshores, després de tenir la visió global, si hi ha diversitat de posicions, el facilitador podrà donar la paraula a algunes de les persones que representen diferents posicions; així, les que vulguin podran intervenir per exposar els seus arguments. I el facilitador demanarà que s'eviti la repetició d'arguments entre els qui defensen una mateixa posició.

Amb aquest mètode d'expressar amb les mans o amb targetes les posicions inicials sobre un tema, amb poc temps s'aconsegueix que tothom hagi pogut expressar-se -que no significa parlar- i que alguns de cada posició, començant per les minories, hagin pogut argumentar sense repetir-se.

En funció dels arguments aportats i del grau d'acord inicial, es pot demanar un segon o un tercer "torn de posicionament", però centrats sobre un sol tema, havent resolt el repte de com tots poden deliberar, poden expressar-se, sense repetir-se i sense votar.

Fòrums internet i multilingües

Els fòrums a internet, siguin per correu electrònic, per xat o per web, han pres com a model els "fòrums" presencials i pateixen de la mateixa manca de procediments adequats per ordenar les intervencions i per produir resultats comuns, no diguem, ja, per deliberar.

Cadascú envia el seu missatge, curt o llarg, sobre el tema que li sembla. Tots reben aquest missatge però no hi ha cap sistema per saber qui s'ho ha llegit i qui hi està o no d'acord.

Alguns poden contestar i d'altres no dir res. Alguns poden embrancar-se en una discussió acalorada i d'altres afartar-se i deixar de participar.

Per aconseguir algun acord cal un moderador intrèpid i pacient que dediqui molt de temps a llegir, ordenar i sintetitzar les posicions dels missatges. Però quan demana que la gent digui si està d'acord amb la síntesi, pot tornar a començar una ronda de missatges amb intervencions sense ordre ni concert.

Si a tot això hi afegim que el fòrum és multilingüe, o bé tots acceptem una llengua vehicular -que beneficia els qui la tenen com a llengua pròpia- o bé cal un sistema de traducció que alenteix i encareix el fòrum.

El cert és que disposem de sistemes de participació deliberativa per internet, -com www.deliberaweb.com - que tant poden servir per a processos participatius a distància, com per preparar processos i actes presencials.

Alguns d'aquests sistemes són multilingües, de manera que, amb poc cost de traducció, els participants poden llegir, opinar, posicionar-se, valorar, prioritzar, avaluar o consensuar diferents idees, problemes, propostes o documents.

Reunions preparades o celebrades amb aquests sistemes incrementen les possibilitats de participació deliberativa, tot reduint costos i temps de desplaçaments, augmentant l'eficiència, sobre tot quan no és fàcil veure's sovint presencialment.